

УДК 614.876:159.9(477)

**ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ
КАТАСТРОФИ ДЛЯ ЛІКВІДАТОРІВ ТА ЕВАКУЙОВАНИХ:
40 РОКІВ ПІСЛЯ ТРАГЕДІЇ**

**Юрчишин О. М., Федорів О. Є., Копач О. Є., Крицька Г. А.,
Пашко К. О.**

Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського

E-mail: yurchyshyn@tdmu.edu.ua

Чорнобильська катастрофа 1986 року стала не лише екологічною та радіаційною трагедією, а й масштабним психологічним потрясінням для мільйонів людей. Сорок років потому медична спільнота продовжує фіксувати довгострокові психологічні наслідки цієї події, які охоплюють три основні групи постраждалих: ліквідаторів аварії, евакуйованих мешканців та населення, яке проживало у зонах радіоактивного забруднення.

Дослідження свідчать, що серед ліквідаторів катастрофи значно поширені посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія та тривожні розлади. За даними ВООЗ, поширеність ПТСР серед ліквідаторів у окремих вибірках сягає 30–35%, тоді як серед загального населення цей показник становить близько 4–5% [1, с. 47]. Особливо вразливими є особи, які безпосередньо брали участь у гасінні пожежі та першочергових аварійно-рятувальних роботах у 1986–1987 роках.

Евакуйовані мешканці Прип'яті та 30-кілометрової зони відчуження демонструють специфічний психологічний синдром, пов'язаний із примусовим переселенням, втратою місця проживання та соціальних зв'язків. У науковій літературі цей феномен описується як «синдром переселенця», що включає хронічне почуття провини, ностальгію, порушення ідентичності та соціальну дезадаптацію [2, с. 112]. Для значної частини переселенців характерна стигматизація в нових громадах через побоювання «радіаційного зараження».

Важливим аспектом є міжпоколінні психологічні наслідки катастрофи. Дослідження другого покоління – дітей ліквідаторів та евакуйованих – виявляють підвищений рівень тривожності, схильність до іпохондрії та специфічні страхи, пов'язані з

онкологічними захворюваннями [3, с. 78]. Ці дані підкреслюють необхідність довгострокового психологічного супроводу постраждалих спільнот.

В умовах сучасних реалій, коли Україна знову зіштовхнулась із загрозою радіаційних аварій внаслідок військових дій на Запорізькій АЕС, досвід психологічної роботи з постраждалими від Чорнобильської катастрофи набуває особливої актуальності. Системне впровадження програм психосоціальної підтримки, розроблених на основі чорнобильського досвіду, є необхідною умовою подолання психологічних наслідків для населення, що проживає поблизу ядерних об'єктів [4, с. 204].

Таким чином, 40-річний досвід вивчення психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи демонструє, що радіаційні аварії спричиняють тривалі й глибокі зміни психічного здоров'я постраждалого населення. Комплексний підхід до психологічної реабілітації має включати індивідуальну та групову психотерапію, соціальну підтримку, подолання стигматизації та просвітницьку роботу в громадах [5, с. 33].

Список літератури:

1. Bromet E. J., Havenaar J. M., Guey L. T. A 25 Year Retrospective Review of the Psychological Consequences of the Chernobyl Accident. *Clinical Oncology*. 2011. Vol. 23, №. 4. P. 45–50.
2. Волошин О. І., Сидорчук Л. П. Психосоціальні наслідки Чорнобильської катастрофи: монографія. Чернівці : Медуніверситет, 2018. 234 с.
3. Дроздовська С. Б. Психологічне здоров'я дітей ліквідаторів аварії на ЧАЕС. *Актуальні проблеми психології*. 2020. Т. 7, Вип. 52. С. 74–83.
4. Кириленко Т. С. Психологія стресу та посттравматичні стресові розлади: навч. посіб. Київ : Університет, 2021. 312 с.
5. World Health Organization. Health effects of the Chernobyl accident and special health care programmes. Geneva : WHO Press, 2006. 160 p.